

Gera mokykla mokinių, jų tėvų ir pedagogų požiūriu

(Šiaulių miesto atvejis)

Kiekvieno iš mūsų asmeninė patirtis neleidžia suabejoti, kad išgyvename intensyvių permainų laikmetį, kurio ryškiausias požymis – kultūriniai visuomenės pokyčiai. Šių pokyčių kontekste vis intensyviau deklaruojama politinė nuostata, kad švietimas yra pamatinis visuomenės kokybinės raidos veiksnys, pagrindinė tautos egzistencijos bei progreso sąlyga. Švietimo kokybė tampa daugelio šalių politinių ir viešųjų diskusijų objektu bei prioritetu. Švietimo politikai, mokslininkai, ugdymo specialistai, mokiniai ir jų tėvai viešojoje erdvėje diskutuoja pačiomis įvairiausiomis su ugdymu susijusiomis temomis. Viešo diskurso tendencijos rodo, kad visų švietimo kokybės suinteresuotų grupių dėmesys krypta į mokyklą. Kokia turėtų būti šiuolaikinė mokykla? Kodėl dabartiniai mokiniams mokykloje nuobodu mokytis? Kodėl vienos mokyklos nesutalpina joje mokytis norinčių vaikų, o kitos – uždaromos, nes jų nesurenka? Panašaus pobūdžio klausimai atsispindi laikraščių ir socialinių tinklų rubrikose, laidų anonsuose.

Kaip Šiaulių miesto gyventojai mato dabartinę mokyklą? Kokia mokykla miesto gyventojų manymu yra GERA? Į panašaus pobūdžio klausimus bando atsakyti Šiaulių universiteto mokslininkų grupė, atlikdama tyrimą „Gera mokykla Šiaulių miesto mokinių, tėvų ir pedagogų požiūriu“. Tyrimo metu atlikta 814 mokinių, 1025 tėvų ir 528 pedagogų apklausa (atsitiktine tvarka atrinkta 15 miesto bendrojo ugdymo mokyklų). Anketų klausimai padėjo tyrėjams išsiaiškinti vyresniųjų mokinių, jų tėvų bei pedagogų nuomonę dviem klausimais:

- Kokie yra šiaurinės mokyklos valdymo, joje vykstančių procesų, ugdymo aplinkos ir ugdymo(si) rezultatų ypatumai?
- Kuo turėtų pasižymėti GERA miesto mokykla?

Be to, anketos pabaigoje respondentai turėjo galimybių „pasakyti tai, ko nebuvo paklausta“. Ši apklausos dalis leido tyrėjams išsiaiškinti mokyklos pasirinkimo priežastis, šiaurinės mokyklos sėkmes ir trūkumus ir pan. Jaunesnieji mokiniai (4–5 kl.) tyrimo metu rašė rašinius (iš viso parašyti ir išanalizuoti 426 rašiniai). Mokinių buvo prašoma rašiniuose atskleisti mokyklos pasirinkimo priežastis („Kodėl Tu mokaisi šioje mokykloje?“) bei, prisiekus mokyklos vadovo vaidmenį („Jeigu aš būčiau mokyklos direktorius“), atskleisti asmeninę geros mokyklos viziją. Taip pat buvo atlikta Šiaulių miesto gyventojų apklausa. 130 miestelėnų buvo kalbinti tiesiogiai (interviu), dar 34 šiauriečiai į klausimą „Kokia mokykla, Jūsų nuomone, yra GERA MOKYKLA?“ atsakė elektroninėje erdvėje.

KODĖL RENKAMĖS VIENĄ AR KITĄ MOKYKLĄ?

Šia tema pasisakiusieji pedagogai manė, kad svarbiausia mokyklos pasirinkimo priežastis – mokytojų asmeninis ir / ar pedagoginis meistriškumas („stiprus pedagogų kolektyvas“, „mokytojo asmenybė“). Mokinių apklausos rezultatai rodo, kad mokytojai buvo teisūs tik iš dalies. Pasirodo, daugeliu atvejų mokyklos pasirinkimą lemia mokyklos vieta. Šiuo klausimu išsiskyrė trys požiūriai: dalis mokinių tvirtino mokyklą pasirinkę dėl to, kad mokykla yra arti gyvenamosios vietos („Turėjau persikelti į kito miesto galą, todėl pasirinkau artimiausią gimnaziją, į kurią einu“), dalis jų rinkosi mokyklą dėl vietos patrauklumo („Aš rinkausi šią mokyklą todėl, kad čia yra miesto centras...“), likusioji mokinių dalis gyveno mokyklos aptarnaujamo mikrorajono ribose („Ši mokykla priklausė man pagal gyvenamąjį rajoną“).

Nustatytos ir kitos, ne tiek reikšmingos mokyklos pasirinkimą lėmusios priežastys, tokios kaip artimųjų, t. y. tėvų, brolių / seserų, giminaičių, draugų bei pažįstamų patirtis („Mano sesuo sėkmingai baigė šią mokyklą, liko patenkinta mokytojų dėmesiu

ir rūpestingumu“, „labai gyri draugai“), šeimos apsisprendimas („tėvai norėjo“) bei mokyklos įvaizdis („buvau girdėjusi daug gerų atsiliepimų apie mokytojus, mokinius“). Ko gero, būtų teisinga manyti, kad tai yra antrinės mokyklos pasirinkimo priežastys – kaip kitų priežasčių pasekmė. Kai kurie mokinių pateikti teiginiai patvirtina, kad mokyklos įvaizdį suformuoti bei artimųjų patirtį, šeimų apsisprendimą galėjo nulemti mokytojų profesinis meistriškumas.

KOKIA YRA DABARTINĖ ŠIAULIŲ Miesto MOKYKLA?

Pedagogams svarbūs ne tik akademiniai mokinių pasiekimai, bet ir mokinių asmenybės ugdymas, todėl mokymasis organizuojamas sprendžiant problemas, įgyvendinant projektus, išmėginant praktines veiklas; skatinamas mokinių smalsumas, noras tyrinėti, kūrybiškumas, aktyvumas; klasių vadovai stengiasi tenkinti mokinių poreikius; pedagogai ir mokyklų vadovai geba veiksmingai spręsti tvarkos ir elgesio problemas; mokant(is) naudojamos virtualios aplinkos – tokią mokyklą šiandien mato miesto pedagogai.

Mokinių požiūris iš dalies sutampa su pedagogų nuomone. Jaunieji šiauriečiai pastebi mokytojų siekį ugdyti mokinius sąžiningais, dorais ir atsakingais piliečiais, klasių vadovų ir pagalbos specialistų nusiteikimą padėti kiekvienam mokiniui, tačiau jie pasigenda ugdymo įvairovės, galimybių įsitraukti į ugdymo proceso planavimą. Be to, mokinių esminių gyvenimo įgūdžių ugdymas – žemiausiai vertintas mokyklos veiklos požymis.

Tėvų manymu, šiaurinė miesto mokykla yra gana šiuolaikiška: joje ryškėja mokytojų pasitikėjimas ugdytiniais, skatinamas mokinių bendradarbiavimas, mokomasi tyrinėjant, ugdomas mokinių kūrybiškumas, teikiama tinkama pagalba specialiuoju ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Tėvai, kaip ir pedagogai, yra įsitikinę, kad mūsų miesto mokyklos visų pirma stengiasi ugdyti bendruosius gyvenimo įgūdžius, lyderystės ir karjeros planavimo gebėjimus, tobulinti asmenybės savybes ir formuoti vertybines nuostatas – auginti Žmogų. Silpni mokyklos ryšiai su tėvais ir kitomis miesto organizacijomis įvardyti kaip dabartinės mokyklos trūkumas.

KOKIOS YRA DABARTINĖS Miesto MOKYKLOS STIPRYBĖS IR TRŪKUMAI?

Mokyklos stiprybėmis įvardinta keletas dabartinės mokyklos veiklos aspektų: pedagoginis mokytojų meistriškumas („mokykloje dirba daug gerų, kompetentingų mokytojų“, „superinė administracija“), ugdymo turinys (geri ugdymo(si) rezultatai: „geros galimybės studijuoti baigus šią mokyklą“; saviraiškos galimybės: „čia mokytojai įžvelgia mano gabumus“; neformaliojo švietimo pasiūla: „daug unikalių būrelių“), geras mikroklimatas (draugiška aplinka: „šilta aplinka, draugiški žmonės“, geri bendruomenės santykiai: „mokytojų šiltas ir šeimyniškas bendravimas su mokiniais“, „mokykla garsėja tuo, kad mokiniai yra gana draugiški, tolerantiški“) bei mokyklos aplinkos jaukumas („puiki aplinka“). Tačiau tie patys aspektai – pedagogų profesionalumas (profesinių kompetencijų stoka, nūdienos poreikių neatitinkanti pedagoginės nuostatos, nepakankamas efektyvi pedagoginė pagalba, bendrųjų kompetencijų stoka), ugdymo turinys (nūdienos poreikių netenkinanti dalykų programos, netinkamos mokymo(si) priemonės) ir mikroklimatas (nepakankamai geri bendruomenės tarpusavio santykiai: „Susidūrėme su tokiais garbingo amžiaus mokytojais, kurie jau nebegali rasti bendros kalbos su mokiniais ir pasiekimai moksle būna įvertinti žemais balais“) – buvo įvardyti ir kaip mokyklos veiklos trūkumai.

KOKIE YRA GEROS MOKYKLOS POŽYMIAI?

Bendru visų respondentų grupių požiūriu, geros mokyklos požymių skalėje labiausiai išryškėjo bendruomenės saugumas ir geras mikroklimatas mokykloje (geri mokyklos bendruomenės tarpusavio santykiai, mokymuisi ir darbui palanki atmosfera). Šiais aspektais išsiskyrė dvi požiūrių linijos: tėvai labiau akcentavo mokinių („mokykloje vaikas turi būti visapusiškai saugus“, „direktorė dažnai rytais pasitinka vaikus ir žino jų vardus“), o pedagogai – mokyklos mokytojų poziciją („turi būti užtikrinamas mokytojų saugumas ir jų teisės“, „gera mokykla – tai „šiltas“ bendravimas su mokytojais“). Pakankamai reikšmingais geros mokyklos požymiais pripažinti mokytojų profesinis meistriškumas, ugdymo turinys (ugdymo visapusiškumas, neformaliojo švietimo įvairovė) ir mokymosi aplinkos jaukumas / patrauklumas.

Kitais aspektais skirtingų respondentų nuomonės buvo kiek savitos. Šiaulių miesto pedagogų požiūriu, geros mokyklos įvaizdis yra artimas dabartinės mokyklos modeliui. Gera mokykla nuo dabartinės, mokytojų nuomone, iš esmės skirtis neturėtų, tik vertėtų stiprinti pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams ir moderniomis mokymosi bei vaizdinėmis priemonėmis turtinti fizinės mokymosi aplinkas.

Mokinių, manymu, akademiniai pasiekimai, ugdymo metodai ar edukacinės inovacijos neturėtų užgožti vertybinių ugdymo aspektų: gera mokykla visų pirma turėtų ugdyti pasitikėjimą

savimi, savarankiškumą, atsakomybę, pagarbą ir toleranciją šalia esantiems. Dar vienas svarbus geros mokyklos požymis – tikėjimas kiekvienu mokiniu ir pagalba jam.

Tėvams, kaip ir jų vaikams, svarbu ne tik akademiniai pasiekimai ar žinios, bet ir savimi pasitikinti, motyvuota asmenybė su tvirta vertybine sistema. Geros mokyklos vizija siejama su didesniu dėmesiu mokinių saugumui, su mokinio individualumo pripažinimu, veiklų įvairovę tiek pamokoje, tiek po pamokų. Tėvai geroje mokykloje tikisi lankstumo tobulinant vidaus tvarkos taisykles, daugiau modernių mokymosi resursų.

VIETOJE EPILOGO

- Pastebėta, kad gimnazistai geriau vertina dabartinę mokyklą, kuri turi didesnius lūkesčius gerai mokyklai, lyginant su progimnazijų mokiniais.
- Geriausiai dabartinę mokyklą vertina pradinėse mokyklose besimokančiųjų tėvai; kiek žemiau – tėvai, kurių vaikai mokosi progimnazijose ir gimnazijose.
- Tėvai, turintys aukštąjį išsilavinimą, dabartinėje mokykloje vykstančius procesus vertina kritiškiau nei žemesnio išsilavinimo tėvai, tačiau geros mokyklos vertinimo skirtumai nėra statistiškai reikšmingi. Tai leidžia teigti, kad nepaisant socialinių demografinių skirtumų tėvai turi panašius lūkesčius apie tai, kokia turi būti gera mokykla.

*Tyrimas atliktas įgyvendinant Šiaulių miesto savivaldybės veiklos programos (Nr. 11) uždavinį – **skatinti savivaldybės bendradarbiavimą su Šiaulių universitetu** (pagal priemonę – įgyvendinti bendradarbiavimo programos papriemonę – „Geros mokyklos ypatumų analizė“). Tyrimą remia Šiaulių miesto savivaldybė. Tyrimą kuruoja Šiaulių miesto savivaldybės Švietimo skyrius.*

Tyrimą atliko Šiaulių universiteto mokslininkai:

doc. dr. **Renata Geležinienė**, doc. dr. **Irena Kaffemanienė**, doc. dr. **Erika Masiliauskienė**, doc. dr. **Rita Melienė**, doc. dr. **Lina Miltenienė**, lekt. dr. **Andrius Norkus**, lekt. dr. **Rūta Šiaučiulienė**, lekt. **Margarita Vilkonienė**.